

Nibud: 'Binnenkort 2,5 miljoen gezinnen in financiële nood'

De Super Sociaal Bus in Beek en Donk.
ARCHIEFFOTOPIET VAN DER SCHEER/MEDIA

Hoe houden we de armoede in bedwang?

Nederland moet zich voorbereiden op een sociale ramp. Volgens budgetinstituut Nibud belanden 2,5 miljoen huishoudens de komende tijd in zo'n financieel beroerde situatie dat ze niet meer rond kunnen komen. Naast mensen met lage inkomens of een bijstandsuitkering komen voor het eerst ook de middeninkomens in zware problemen.

Het Centraal Plan Bureau ziet de toekomst iets minder zwart en gaat uit van 650.000 mensen die in acute geldnood zullen komen, maar het Nibud vreest dat zijn eigen voorspelling realiteit wordt. Directeur Arjan Vliegenthart luidde vorige week de noodklok. „Niemand heeft een glazen bol. Maar we kunnen ons beter voorbereiden op een zeer ernstige situatie, dan dat we denken: het zal allemaal wel meevallen”, zegt Roeland van Geuns, die al ruim 25 jaar armoedevraagstukken onderzoekt.

De lector aan de Hogeschool van Amsterdam zag de afgelopen tien jaar een grote verschuiving van het soort schulden

De armoede in onze samenleving grijpt in een rap tempo om zich heen. Vrees en verwachting is dat de groep mensen die voor hulp aanklopt bij het wegwerken van hun schuld zal groeien met 20 procent. De gemeentelijke schuldhulpverleners houden hun hart vast.

DAPHNE BROERS EN DIEDE HOEKSTRA

waarmee mensen aankloppen bij hun gemeente. „Voorheen waren het vooral consumptieve schulden. Leningen, of schulden omdat mensen iets hadden gekocht op afbetaling. Maar nu zijn het vooral vaste lasten die mensen opbreken.”

In de lijst schuldeisers staat de Belastingdienst met stip op één. Voor de top twee tot en met vijf is het stuivertje wisselen tussen zorgverzekeraars, energieleve-

ranciers, het CJIB (verkeerboetes), banken en woningbouwcorporaties. „Vaste lasten nemen een steeds groter deel van het besteedbaar inkomen in. De marges om tegevallen in de vaste lasten op te vangen worden steeds kleiner. En dat wordt alleen maar zorgelijker nu de inflatie toeneemt en energierekeningen absurde vormen aannemen.” En dan moet het nog winter worden. „Het is alles bij elkaar heel zorg-

wekkend.” De schuldhulpverleningssector verwacht dat er 20 procent meer mensen aan zal kloppen bij hun gemeente. „Hoe het echt gaat lopen weet je nooit, want heel erg veel mensen stellen het vragen om hulp uit. Uit schaamte. Of omdat ze zichzelf voorhouden dat het morgen vast beter wordt. Of omdat ze denken: ik kan nog wel een keer wat bij familie lenen.”

Hoe Nederland deze uitdijende groep denkt te gaan helpen is een grote vraag. „De afgelopen jaren is door opeenvolgende regeringen een heilig vertrouwen uitgesproken in de vrije markt. Die markt zou alles wel regelen. Nou, die vrije markt richt zich niet of nauwelijks op het ondersteunen van mensen met weinig geld, hoor. En dit heeft veel effecten”, waarschuwt Geuns.

„Er ontstaat tweedeling tussen groepen. Het armere deel – dat is al een kwart van de bevolking – voelt zich niet gezien door de politiek, gaat zich ervan afkeren. Wordt misschien radicaler of gaat geloven in complottheorieën. Dit alles is destabiliserend voor de samenleving. De wijze

Schuldproblemen worden steeds complexer

De Helmondse stichting Hart voor Minima deelt voor de laatste keer eten uit. AFICHEFFOTO RENÉ MANDERS/SOCIOMEDIA

John Clerx en Ria Maassen van Grip Op Schuld in Deurne. FOTORENÉ MANDERS/SOCIOMEDIA

Henk Spruyt doet regelmatig boodschappen bij de Super Sociaal- supermarkt in Helmond. AFICHEFFOTO DO MEDIA

VERVOLG VAN PAGINA 3

waarop we er nu mee omgaan, is niet meer dan incidentenbestrijding." „Ik zou zeggen: 'Het wordt tijd voor herverdeling van de taart'", zegt Van Geuns. „Mensen die helemaal geen taart meer hebben zullen een stukje moeten krijgen van mensen met heel erg veel taart. Of door een belastingmaatregel, of door bijvoorbeeld het verhogen van het minimumloon en de uitkeringen."

In de tussentijd moeten gemeenten alle zeilen bij gaan zetten om hun inwoners aangehaakt te houden. In Eindhoven kunnen mensen met geldproblemen op een aantal plekken terecht. De Werkplaats Financien is een laagdrempelige instantie gerund door vrijwilligers. Met name de stijgende energieprijzen zorgen voor een flinke groei in het aantal mensen dat zich meldt.

Net niet afgesloten

„Haast is dan vaak geboden", aldus coördinator Chantal Cliteur. „We hebben al een paar keer net kunnen voorkomen dat mensen afgesloten worden van gas en stroom. Het probleem is dat die mensen tot het allerlaatst wachten met het inschakelen van hulp. Dan moeten wij in één of twee dagen nog proberen iemand over te sluiten naar een andere aanbieder." Een structurele oplossing is dat volgens haar niet. „Want mensen gaan bij een andere aanbieder waarschijnlijk niet minder betalen. Maar je voorkomt dat mensen worden afgesloten met hoge af- en aansluitkosten."

Een toename van geldproblemen door andere oorzaken dan een hoge energierekening, ziet Cliteur nog niet echt. Ze heeft daar overigens wel een verklaring voor. „Gemiddeld melden mensen zich pas vijf jaar nadat de eerste schulden zijn ontstaan. Het zou zo- naar kunnen dat we over een paar jaar pas echt merken wat de gevolgen zijn van de extreme prijsstijgingen van nu."

„Dat mensen zich pas laat melden met schulden heeft volgens Cliteur niet alleen te maken met schaamte. „Ook taal is een groot probleem, mer-

'Mensen die helemaal geen taart meer hebben zullen een stukje moeten krijgen van mensen met heel erg veel taart'

ken wij. Mensen spreken geen Nederlands of kunnen het niet lezen. Ze hebben dan de grootste moeite om het hele systeem van regelingen te begrijpen."

Geld mislopen

Bij de Werkplaats Financien proberen de vrijwilligers orde in de chaos te scheppen door met de mensen om tafel te gaan zitten. „Kijken naar alle inkomsten en uitgaven en uitzoeken of er regelingen zijn waar nog geen gebruik van wordt gemaakt. Vooral voor dat laatste is het vaak jammer dat

mensen niet eerder aan de bel trekken. De meeste regelingen zijn niet met terugwerkende kracht aan te vragen waardoor mensen soms veel geld mislopen omdat ze te lang wachten met hulp zoeken."

Om te voorkomen dat mensen met schulden lang onder de radar blijven, zijn instanties sinds kort verplicht om mee te werken aan 'vroegsignalering'. Onder andere woningcorporaties, energiebedrijven en zorgverzekeraars moeten het aan gemeentes melden als

Roeland van Geuns. FOTO LUKWOLLENDORP

meente actie ondernemen. „Mensen krijgen een brief of een telefoontje. Als het gaat om meerdere meldingen op een adres of een betalingsachterstand hoger dan 1000 euro, brengen we een bezoek aan huis. Dat doen we ook als er kinderen in het spel zijn." Zo'n huisbezoek wordt gedaan door duo's, zoals Inge van de Voort (van de gemeente) en Robert van der Waarden (van Wijndhoven). Ze zien verschillende soorten problemen voorbijkomen. „Het is allereerst belangrijk dat we duidelijk maken dat we geen deurwaarders zijn. Meestal zijn we dan welkom voor een gesprek", aldus Van de Voort. „Ik kijk dan vooral naar de financiële situatie en of iemand wel van alle regelingen gebruikmaakt. Robert kijkt of er meer speelt waarbij we kunnen helpen. Hulp bij het vinden van een baan of hulp bij psychische problemen of een verslaving."

De ene hulpvraag is de andere niet, aldus Van de Voort. „Soms helpt het al om inzicht te geven in de inkomsten en uitgaven. Bij andere mensen is de problematiek groter en is er echt budgetbeheer of schuldhelpverlening nodig. We komen het bijvoorbeeld tegen bij mensen die hun loon wekelijks krijgen uitbetaald maar bij wie de vaste lasten maandelijks worden afgeschreven. Dan hebben ze gewoon het overzicht niet meer."

Mariëlle Janssen (links) en Marella. FOTO: RENÉ MANDERS/DCH MEDIA

Marella dacht lang dat het wel goed zou komen

Je hoeft Marella (48) uit Deurne niet uit te leggen hoe het voelt om door een heel diep dal te gaan. Sinds 2016 wordt haar leven beheerst door financiële problemen. Radeloos klopte ze aan bij de schuldhulpverleners van Grip Op Schuld.

Als je haar zeven jaar geleden had verteld dat ze helemaal aan de grond zou komen te zitten, dan had ze je fínaal uitgelachen. Het leven van Marella was in die dagen juist één grote roze wolk. De Rotterdamse was met een buik vol vlinders naar Deurne verhuisd, getrouwd en had net een dochtertje op de wereld gezet. Maar in 2016 spatte alles uit elkaar. De relatie liep op de klippen, Marella's ex weigerde alimentatie te betalen voor hun kindje en binnen de kortste keren stapelden de financiële problemen zich op. „Ik had geen financiële reserves. En een nulurencontract in de detailhandel.“

De eerste maanden had ze eigenlijk niet eens het idee dat het bergafwaarts ging. „Het gaat geleidelijk, je probeert eerst alle gaatjes te vullen. En als dat niet meer gaat, dan ga je betaalfspraken maken. Ik was vooral bezig mezelf staande te houden voor mijn dochtertje, zij was toen drie.“

Heel bizarre uitgaven deed ze niet. „Alles ging op aan huur, gas, water en licht en het kinderlagverblijf – want ik werkte natuurlijk wel zo veel mogelijk. Ik probeerde het op te lossen door online aankopen te doen en rood te staan. Voor mijn dochtertje kocht ik wel kleding want die was in de groei, maar voor

mezelf kocht ik niks. Ik bleef eigenlijk heel lang denken dat het wel goed zou komen, dat ik de schulden wel in kon lopen en dat die alimentatie wel zou komen.“ Maar dat gebeurde dus niet. Ze ging geld lenen bij vriendinnen en haar moeder en ontmoette uiteindelijk een nieuwe man. „We zijn samen gaan wonen, maar toen bleek hij ook een hele

Wehkampschuld van duizenden euro's molensteen met rente van 14 procent

koffer vol financiële problemen mee te brengen.“

De toeslagen van de overheid die Marella en haar dochter kregen, liet ze ondanks het samenwonen ongewijzigd. „Dat was niet slim. Ik dacht: dat zien we later wel, we hebben het geld hard nodig. De domste tactiek allertijden. Want dat moet je later natuurlijk helemaal terugbetalen.“

Op een avond in 2019 zat ze op de bank en toen was ineens de maat vol. „Ik dacht: ik moet iets doen, anders hangt er dadelijk een rood lint voor mijn huis. Komen ze alles weghalen. Het was gewoon niet meer gezond. Geestelijk niet, maar lichamelijk ook niet. Ik voelde de hele dag paniek in mijn lijf.“

Ze googelde schuldhulpverlening Deurne en belandde zo bij Grip Op Schuld, waar ze aan Mariëlle Janssen werd gekoppeld. „Mijn redding.“ Janssen grinnikt. „We hebben alles binnenstebuiten gekeerd. Het was echt wel heel ernstig. Vooral door die te veel ontvangen toeslagen.“

Ook de Wehkampschuld van duizenden euro's bleek een molensteen met een rente van 14 procent. Het Fonds Bijzondere Noden Deurne dat John Clerx een aantal jaren geleden oprichtte, bood uitkomst. Marella kon de schuld met een renteloze lening in een keer afbetalen.

Schuldhulpverleener Janssen maakte een plan om in drie jaar alles af te lossen. De schulden van Marella en haar partner werden losgeknipt. „Ik heb zo meteen mijn eigen schulden afbetaald en hij straks die van hem.“ Drie jaar lang leeft het gezin nu al van 75 euro per week.

„Dat gaat, ja. Ik ben een vaste klant van de voedselbank en de kledingbank. Ik leerde creatief te zijn en alle kleine dingen te waarderen. Het is een achtbaan en hij vertrekt gewoon, dus die loopings neem je zoals ze komen. Ik heb heel veel aan Mariëlle gehad. Zonder haar had ik het niet gered. Ik kijk weer positief naar de toekomst.“

In Deurne is de schuldhulpverlening sinds tien jaar uitbesteed aan Grip Op Schuld. De onafhankelijke organisatie begon met alleen vrijwilligers, maar is de laatste jaren steeds professioneler geworden en heeft nu – naast dertig onbetaalde – in totaal drie betaalde krachten, onder wie kantoormanager Ria Maassen. Dat moet ook, vertelt John Clerx. Als voorzitter van het bestuur ziet hij de problemen van cliënten met het jaar complexer worden. „En dat geldt ook voor ons werk. We hebben steeds meer protocollen en regelingen. Je wil niet weten wat er allemaal op ons afkomt als je het alleen al hebt over het beschermen van alle privacygegevens bijvoorbeeld.“

Wij mogen weer

Tijdens corona is het aantal mensen dat aanklopte bij Grip Op Schuld volgens Ria Maassen stabiel gebleven. „Nu merken we wel dat het toeneemt. Mensen konden tijdens geen geld uitgeven omdat alles dicht was. En nu denken ze: we mogen weer. Tegelijkertijd wordt alles duurder: boodschappen, benzine, energie.“

Naast de stroom van mensen met echt uit de klauwen gelopen problemen krijgt Grip Op Schuld ook steeds vaker inwoners aan de deur met een 'gewone' financiële hulpvraag. „Bijvoorbeeld, wat is het gevolg van een scheiding“, legt Clerx uit. „De vraag is nu hoe ver wij als schuldhulpverleners hierin moeten gaan. Dat vraagt om een politieke keuze die de gemeenteraad moet maken en waarvoor deze dan ook de financiële consequenties moet dragen.“